

*Ліна ЧЕРНЯВСЬКА,
мол. наук. співроб.*

Відображення гендерної проблематики в українських ЗМІ

У статті досліджуються аспекти відображення гендерних питань в українських ЗМІ. Наголошується на особливій актуальності теми гендерної рівності в процесі інтеграції України у світове співтовариство, глобалізації світової економіки. Визначено проблемні гендерні зони, що потребують дієвого втручання з боку держави.

Гендерне питання, тобто питання соціальної рівності чоловіків і жінок, набуває на сьогодні дедалі більшої актуальності. Україна як цивілізована держава приєдналася до основних міжнародних документів і, зокрема, Пекінської декларації, яка всебічно визначає нинішнє становище жінки в суспільстві.

Т. Беднас [1], І. Костикова [2], Н. Олійник [3] досліджують гендерні відносини у суспільстві на базі уявлень про розбіжності між чоловіками та жінками, а саме – уявленнях про відмінні риси чоловіків та жінок. Ці поняття визначаються як «маскулінність» та «фемінність». Адже гендерний статус людини визначається не лише статевою приналежністю, а й соціальними ролями чоловіка та жінки в суспільстві, тобто гендерною ідентичністю. Гендерна тематика – трансформація уявлень про взаємовідносини чоловіків та жінок у широкому цивілізованому контексті, зокрема щодо змін становища жінки в рамках приватної сімейної сфери, у соціальному та освітньому просторах досліджуються в роботах В. Зайцева, Ж. Дюбі та М. Перро. Питанням подолання сексистських, расистських та інших дискримінаційних стереотипів присвячені дослідження С. Крамського, В. Зайцева, Н. Олійник, С. Моора.

Питання жіночих прав, гендерної рівності розглядаються на урядовому рівні багатьох країн: з'явилися національні плани дій у

гендерній сфері (Україна, Литва, Таджикистан та ін.), відповідні закони (Україна, Киргизстан, Литва, Македонія), утворено державні органи, що займаються гендерними питаннями. Питання гендерної рівності у сферах політики, освіти, громадської думки, зайнятості та міграції стало предметом наукових досліджень. Утворено гендерні індикатори, підготовлено методичні матеріали для розробки гендерно врівноважених бюджетів (Республіка Комі, Російська Федерація), розроблено концепції гендерної політики (Казахстан) тощо. Разом з тим демонструється формальний підхід до занесення гендерних питань у порядок денний вищих органів державної влади. Здається, робиться це під тиском міжнародних організацій, окремих жіночих груп, з огляду на необхідність підтримувати певний імідж держави в очах міжнародної спільноти. Можливо, це відбувається тому, що провайдери гендерної політики не завжди можуть переконати суспільство в позитиві своїх ініціатив, до того ж стикаються з труднощами застосування теоретичних положень на практиці. Тож гендерна тема хоча і обговорюється час від часу в пресі, але, здається, особливого впливу на свідомість українського суспільства не має.

Гендерна рівність є однією з ознак правової держави. Принцип гендерної рівності, закріплений у Конституції та законах України, у реальному житті не допомагає жінкам відчувати себе рівними з чоловіками. На сьогодні в Україні не існує паритету в умовах діяльності жінок і чоловіків у переважній більшості сфер життєдіяльності суспільства. Найбільш відчутна гендерна нерівність у сферах праці та зайнятості і у сфері політики. Щоб змінити ситуацію на краще в питаннях досягнення гендерної рівності в Україні, необхідно змінити стереотипи масової свідомості, які й досі розглядають жінок і чоловіків як представників слабкої та сильної статей. Виходячи з таких стереотипів, значна частина населення вважає нинішню ситуацію нормальною.

Як зазначала українська письменниця Є. Кононенко під час круглого столу в агентстві УНІАН, який був присвячений темі жі-

ночої прози, відвертості та фемінізму, проблематика фемінізму в українській культурі сьогодні є досить абсурдною. На думку критика К. Дорошенка, в Україні занадто пізно згадали про фемінізм й почали говорити про нього лише тоді, коли у світі залишився лише постфемінізм й радикальний постфемінізм. Розвиток фемінізму [за визначенням Словника гендерних термінів (www.owl.ru/gender)] на Заході мав два періоди: перший – боротьба за досягнення юридичної рівності статей, який припав на ХІХ – першу половину ХХ ст. ; другий – боротьба за фактичну рівність статей – розпочався із середини ХХ ст. Тепер вже говориться про постфемінізм, або про фемінізм «третьої хвилі», у якому акценти переводяться з поняття відмінності між статтю жінки та чоловіка на відмінності між самими жінками – національні, расові, сексуальні. Увага концентрується на особистості, на її інтимному, неповторному світі. А цей світ створюється особистою історією, думкою, вчинками, походженням, культурним контекстом, системою норм та цінностей, а також думкою про себе як про особистість. Це зовсім інші філософські й творчі течії. А деякі приклади вітчизняного висвітлення жіночої активності суперечать самій ідеї фемінізму (Актуалізація фемінізму // Проза. – 2005. – 2.04).

Інтеграція Української держави у світове співтовариство вимагає переосмислення місця і ролі жінок у суспільстві, їх рівноправної участі в усіх сферах життєдіяльності. Реальна ж ситуація, зокрема на ринку праці, залишається складною. Нині в Україні безробіття має жіноче обличчя. З держави за останні десять років, за офіційними даними, у пошуках роботи за кордон виїхало понад 500 тис., а за неофіційними – кілька мільйонів жінок. Вони зневірившись у можливостях самореалізації у своїй країні, шукають кращої долі за її межами, ризикуючи своїм життям. Здебільшого вимушеними емігрантками стають дівчата або жінки продуктивного віку з вищою та спеціальною освітою. Складне соціальне становище, відсутність перспектив професійного зростання

призводять до заниженої самооцінки у жінок. Вони також часто стають жертвами домашнього насильства. За даними Інституту соціальних досліджень НАН України, більше половини жінок зазнають знущання в родині. За останні три роки кількість убивств, скоєних на ґрунті домашнього насильства, зросла більш як удвічі. Значного поширення останніми роками набула також торгівля людьми. Усі ці негативні чинники прояву – один з важливих чинників зниження народжуваності та значного рівня переривання вагітності. Усе це істотно впливає на зменшення населення України і стає загрозою для національної безпеки держави. Експерти ООН прогнозують: при наявних тенденціях народжуваності і смертності протягом наступних 50 років населення України може скоротитися на 40 % (тобто на 20 млн).

Останній перепис свідчить: жінки в Україні становлять більшість населення – 54 %. Водночас представництво жінок у Верховній Раді – 8,7 %. Середньоєвропейський показник – понад 30 %. І це за умови, що парламент України прийняв Закон «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків». Крім того, підписано Указ Президента «Про вдосконалення роботи центральних і місцевих органів виконавчої влади щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків». Визначено й координаторів з гендерних питань у всіх міністерствах. Проведено гендерний аналіз українського суспільства та гендерну експертизу українського законодавства. Прийнято Державну програму з утвердження гендерної рівності в українському суспільстві на період до 2010 р.

Насправді ж фактична нерівність жінок і чоловіків загострюється. І це – одна з причин уповільнення економічного розвитку та розбудови демократичного суспільства. На вищих керівних посадах у промисловості жінки становлять 20,2 %, у сільському господарстві – 9,5 %. Досі праця чоловіків оплачується вище, ніж праця жінок. Заробітна плата останніх у середньому становить 69,6 % від плати чоловікам. Жінки контролюють лише 5–10 % еко-

номічних ресурсів. Бізнесом у промисловості керують лише 2 % жінок. Вони, жінки, становлять 38 % усіх підприємців, які ведуть індивідуальну діяльність, з них 26 % очолюють малі підприємства, 15 % – середні, 12 – великі (Палке вітання від Клари Цеткін // Дзеркало тижня. – 2007. – № 9 (638). – 8–16.03).

Дискримінація жінок щодо керівних посад спричиняє іншу проблему. Незважаючи на високу професійну та освітню підготовку, жінки обіймають посади менш престижні та менш оплачувані. Тому можна казати, що в цілому жінки та чоловіки, які мають однакову професійну та освітню підготовку, мають різну заробітну плату. За даними Міністерства статистики України, заробітна плата жінок не перевищує 70 % зарплати чоловіків. За індексом гендерної рівності Україна посідає лише 34-те місце із 154 країн світу. За словами першого заступника міністра сім'ї, молоді та спорту І. Шевляка, за індексом гендерного розвитку Social Watch Україна посідає лише 63-тє місце із 75 країн світу, в яких проводився подібний моніторинг. Зокрема, чиновник навів приклади гендерної нерівності в Українській державі. Так, в органах законодавчої влади лише 8,5 % жінок, тільки 2 % жінок є власницями великого бізнесу, а серед малих і середніх підприємців жінок – 20 %. В Україні безробітних жінок більше, ніж безробітних чоловіків. Жінки працюють на 4–6 год. більше, ніж чоловіки. І. Шевляк також висловив упевненість, що незабаром гендерна проблематика буде відображена на рівні Державного бюджету України (Горькие факты о дискриминации женщин в Украине // (ФРАЗА. com.ua). – 2008. – 27.02).

У свідомості сучасного суспільства існують стійкі гендерні стереотипи, вплив яких є непомітним, і сприймається таке становище як належне. Наприклад, під час проведення навчального семінару з гендерних аспектів працевлаштування «Шляхи подолання гендерних стереотипів на ринку праці», який відбувся 13 квітня 2007 р. у відділі організації профорієнтації Київського міського центру зайнятості, один з найважливіших чинників гендерної дис-

кримінації на ринку праці – питання про низький рівень заробітної плати жінок порівняно з заробітною платою чоловіків – взагалі не був згаданий. Не було згадано й про те, що в політиці дуже мало представниць жіночої статі. Сьогодні у парламенті 9 % жінок, і це свідчить про існування патріархальних поглядів на роль сучасної жінки в українському суспільстві. Тому поки що можна констатувати, що гендерна рівність для українського суспільства сьогодні є лише мрією (Гендерна рівність – реальність чи мрія? // Київська міська державна адміністрація. – 2008. – 7.02).

На думку заступника директора Інституту демографії і соціальних досліджень професора Е. Лібанової, боротьба за гендерну рівність зумовлює небажання жінки народжувати багато дітей. Більшість родин свідомо обмежує кількість дітей. За її словами, сьогодні потрібно усвідомити: українське суспільство житиме в умовах депопуляції, в умовах поглиблення старіння населення. Тож відповідним чином треба формувати соціальну політику, соціальну психологію і суспільну думку (Як зберегти мільйони? // Дзеркало тижня. – 2005. – № 30 (558). – 6–12.08).

З майже двохсот країн світу Україна посідає лише 152-ге місце за представництвом жінок у парламенті. Існує високий відсоток жінок лише на другорядних ролях в органах управління. Україну в цій сфері випереджають не лише найрозвинутіші світові країни, а й такі країни, як Білорусь, Туркменістан, Мозамбік, В'єтнам, Уганда, Намібія, Джібуті. Загальна статистика свідчить, що бідність в Україні і трудова міграція мають «жіноче обличчя». В окремих регіонах України майже повністю знищений жіночий ресурс. Утім, вітчизняна гендерна нерівність теж має своє специфічне обличчя. Практично ліквідовано те, що можна назвати нерівністю в освіті – навіть навпаки, учениць, студенток, вчительок і «менеджерок освіти» у нас значно більше за «чоловічий контингент». Українські жінки навчають, лікують та обслуговують (Гендерна рівність // Медіа центр Розмай. – 2007. – 27.09).

Інтеграція Української держави у світове співтовариство потребує переосмислення місця і ролі жінок у суспільстві, їх рівноправної участі в усіх сферах життєдіяльності і, зокрема, у політиці та державотворенні. Кроком на шляху досягнення гендерної рівності на державній службі є створення в Міністерстві внутрішніх справ України робочої групи, яка розроблятиме стратегію забезпечення однакових прав і можливостей жінок та чоловіків в органах внутрішніх справ. Робочу групу створено на виконання рішення Громадської ради при МВС із питань забезпечення прав людини, відповідно до пропозиції Міністерства у справах сім'ї, молоді та спорту і Плану заходів МВС із реалізації завдань, визначених Державною програмою з утвердження гендерної рівності в українському суспільстві на період до 2010 р. Відповідне розпорядження керівництво МВС видало 24 січня цього року. До складу групи ввійшли радники міністра внутрішніх справ, представники вищих навчальних закладів МВС, віце-президент Міжнародного жіночого правозахисного центру «Ла Страда-Україна» та інші. За словами радника міністра внутрішніх справ К. Левченко, серед завдань, які стоять перед групою: розробка відомчої концепції кадрового менеджменту «Жінки в органах внутрішніх справ», уточнення та доповнення до плану заходів на виконання Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» і Державної програми з утвердження гендерної рівності в українському суспільстві (МВС зайнялося проблемою статей // Дзеркало тижня. – 2008. – № 7 (686). – 23 – 29.02).

Говорячи про гендерні стереотипи суспільства, співзасновниця та співголова Науково-дослідного центру «Жінка і суспільство» О. Кісь зазначає, що для українського суспільства завжди був характерний міф матриархату, а сьогодні офіційною, протегованою державою моделлю для жіночої ідентифікації є образ Березині. Прикладом життєздатності цього образу є постать успішної жінки – нинішньої голови українського уряду Ю. Тимошенко. У своїй політичній кар'єрі ця жінка переміряла і перепробувала багато

іміджів у пошуках такого, який би давав найвищий ККД на практиці. Її нинішня зачіска з накладною косою – зачіска заміжньої жінки-молодиці вмить перетворює її на Берегиню – рішучого і суворого, але водночас мудрого, компетентного, турботливого і справедливого Матріарха. Гіпержіночний стиль одягу, що його вперто демонструє Ю. Тимошенко останнім часом, – це, зазначає дослідниця, не що інше, як чудовий політичний камуфляж. Усі ці жіночі штучки, зовнішні атрибути фемінності (шпильки, мережива, рукави-ліхтарики тощо) покликані компенсувати її вкрай маскуліний, жорсткий і безкомпромисний стиль керування. Замилуваний цією привабливою і чепурною жіночкою чоловічий політикум легше піддається маніпуляціям. Ю. Тимошенко демонструє класичне виконання жіночих стратегій у політиці, однак сама вона аж ніяк не вважає себе представницею жіночих інтересів у політиці. Якраз навпаки: при кожній нагоді вона заперечує будь-який зв'язок з жіночим рухом чи з фемінізмом. Хоча за способом свого життя Ю. Тимошенко – справжнісінька феміністка. Стереотипне уявлення про феміністку як мужеподібну, сексуально невдоволену і агресивну збоченку все ще домінує в публічному дискурсі й жіночій свідомості України. Завдяки дискредитації поняття фемінізму в рамках комуністичної ідеології та радянської практики, жіноцтво упереджено сприймає цей термін. Поодинокі спроби синтезу традиціоналізму та фемінізму виявилися, як і слід було очікувати, невдалими і на теоретичному, і на практичному рівнях. Це, зазначає О. Кісь, спричинило прискорення процесу увиразнення та уточнення ідеологічних преференцій окремих жіночих груп, а відтак дало поштовх до певної спеціалізації українського жіночого руху. Проте навіть ті жіночі організації, чії цілі та діяльність насправді відповідають феміністським стратегіям суспільних змін, і досі не готові визнати себе феміністичними. Це можна пояснити необізнаністю жінок-активісток з основами феміністської теорії і практики, яка не дає змоги їм переконливо спростовувати хибні уявлення і стереотипи. Тому й феміністський

дискурс залишається маргінальним і в суспільстві, і в політиці. Українській жінці, зазначає дослідниця, нав'язано «особливу місію» в долі Української держави, нації і сім'ї. Місію, що означає відповідальність за цю долю. І за недолю. Завищені суспільні очікування щодо жіноцтва і фатальні невдачі української нації впродовж століть історії неминуче спричиняють «комплекс провини» і фрустрацію у тієї самої «слабкої та прекрасної» частини українського суспільства, на яку було покладено «місію» Березині. Одна з найбільш згубних, деструктивних ідей, яку протягом століть навіювано українцям, – це ідея жертвовності, яка засадничо несумісна з феміністичним (навіть просто демократичним) дискурсом, бо позбавляє жінку права на себе, на своє власне тіло, особистість, інтелект, здібності. Небезпека, що чатує на прихильниць Березині, полягає у створенні та підтримці ілюзії про особливе і високе становище української жінки. Для жінок матриархальний міф – то ідейний наркотик, самообман, спосіб утечі від жорстокої реальності (де жінка – зневажена, експлуатована, безправна, безмовна) у світ мрії (у якому весь український космос обертається навколо Березині, що гордо стоїть на постаменті). Він істотно перешкоджає українському жіноцтву усвідомити власні проблеми й перспективи в суспільно-політичній сфері. Уся попередня історія України – це історія чоловіча. Матриархатний міф і Березиня – яскраві тому приклади. Зняти «рожеві окуляри» з погляду на минуле жіноцтва – означає виразніше побачити сучасні проблеми жінок в Україні. Їх визнання є чи не найважливішим кроком на шляху до їх розв'язання (Кого оберігає Березиня, або Матриархат як чоловічий винахід // Дзеркало тижня. – 2005. – № 15 (543). – 23.04–6.05).

За словами експерта Міжнародного центру перспективних досліджень (Київ) М. Бороди, Конституція України проголошує, що рівність прав жінки і чоловіка забезпечується наданням жінкам рівних з чоловіками можливостей у громадсько-політичному житті. Насправді ж, у жінок ці можливості відсутні: «Простежується цікава тенденція: чим нижчою є рада, тим збалансованішим

є відсоток жінок, – констатував М. Борода. – Україна належить до країн з безумовним домінуванням чоловіків: частка жінок у парламенті в середньому становить від 5 до 10 %. За цим показником Україна відстає від європейського рівня, де відсоток жінок становить 23 %, та загальносвітового (14 %), і наближається за показником до арабських країн». Головними чинниками такої ситуації в країні, на думку М. Бороди, є як існування суспільних стереотипів щодо прерогативи чоловіків на участь у політиці та підпорядковану роль жінок, так і часові обмеження (на жінок покладається більша частина роботи по домогосподарству, турбота про дітей). Третій чинник – економічний, адже жінки мають більш обмежений доступ до фінансових ресурсів, що є необхідною умовою для участі в політичному житті (В Україні настане гендерна рівність? // Черкаський прес-клуб реформ. – 2007. – 24.11).

Можливою причиною такої ситуації деякі дослідники вважають те, що за часів СРСР намагалися започаткувати протекціоністський механізм із захисту прав жінок і, можливо, перестаралися. Була створена така законодавча база, яка не тільки зрівняла жінок і чоловіків, а навіть надала жінкам деякі преференції. Україна сьогодні зробила законодавчі кроки до встановлення гендерної рівності в суспільстві, прийнявши Закон «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» та Постанову Кабінету Міністрів України від 27.12. 2006 р. № 1834 «Про затвердження Державної програми з утвердження гендерної рівності в українському суспільстві на період до 2010 р.».

На одному із семінарів були наведені цікаві аргументи на користь необхідності корекційної гендерної політики. Серед них:

1. Середня тривалість життя чоловіків в Україні на 12 років менша, ніж у жінок. Проте чоловіки йдуть на пенсію на п'ять років пізніше, ніж жінки.

2. За прогнозом, через 20–30 років пенсія українських жінок становитиме в середньому 40–50 % пенсії чоловіків.

3. Чоловіки частіше дискримінуються у своїх батьківських правах після розлучення.

4. Освіта, реклама, культура та ЗМІ є однаково недружніми для чоловіків та жінок, оскільки постійно продукують і закріплюють гендерні стереотипи.

Рівень досягнення гендерної рівності в Україні, як і в усьому цивілізованому світі, стає критерієм, яким вимірюється розвиток сучасного суспільства. Тому знову жінки змушені брати ініціативу у свої руки і за допомогою інструментів громадянського суспільства вирівнювати ситуацію. Але хотілося б, щоб ці кроки підтримувалися і чоловіками, і вислів “жінки змінять світ, але швидше вони це зроблять у партнерстві з чоловіками” став реальністю для матері, яка так само асоціюється з утомленою від праці та навантаження турботливою матусею, якій допомагають її слухняні сини (Українська лінійка гендерної рівності // Справи сімейні. – 2007. – 22.11).

Поліпшити ситуації в гендерній сфері покликана Програма «Забезпечення механізмів реалізації гендерного законодавства в Україні». Вона розрахована до 2010 р., уже за цей рік необхідно освоїти 20 тис. грн. Усього до 2010 р. заплановано виділити з державного бюджету близько 360 тис. грн. Ці гроші, згідно з проектом, будуть направлені на ознайомлення представників влади із сучасними підходами до гендерної рівності. Як заявила Л. Васильчук, керівник проектів громадського центру «Ділові ініціативи», ця програма сприятиме гендерній рівності, адже в Україні нині майже нічого не знають про це. Разом з тим організатори говорять, що вирішили піти шляхом найменшого опору і реалізувати програму за мінімальні кошти. Залишається сподіватися, що той самий «мінімальний кошт» у 360 тис. грн справді навчить нашу владу гендерній рівності (Чи можлива на Україні гендерна рівність за 360 тисяч гривень? // КПУnews. – 2008. – 31.01).

З огляду на сучасний стан українського суспільства, можна визначити проблемні гендерні зони, що потребують дієвого втручання

з боку держави й є першочерговими завданнями у формуванні гендерної політики. IV Всесвітня конференція ООН щодо становища жінок (1995 р.) визначила проблемні зони гендерної рівності, з яких для України найважливішими експерти називають сферу зайнятості, політичну сферу, охорону здоров'я, проблеми освіти, гендерне насильство, проблеми торгівлі людьми, становище жінок з особливими потребами та жінок, що виховують дітей-інвалідів. Причому для Української держави мають бути віднайдені власні шляхи розв'язання проблеми гендерної рівності, а міжнародний досвід у цій сфері може сприйматися вітчизняними науковцями, правниками, представниками неурядових організацій як допомога, а не приклад для сліпого копіювання.

Тоді проблеми освіти, роботи, поєднання материнства та кар'єрного зростання, подолання насильства, включення жінок до процесів прийняття рішень стають цілями, які сприяють досягненню стратегічної мети – зменшення, подолання бідності, поліпшення умов життя, формування умов для всебічного розвитку особистості людини.

На сьогодні, за словами експерта Міжнародного центру перспективних досліджень (Київ) О. Романюк, законодавчі основи гендерної рівності в Україні мають декларативний характер: у законодавстві немає ні переліку дій, які порушують гендерну рівність, ні механізму розгляду справ про такі правопорушення та порядку притягнення винних до відповідальності. Як наслідок – у випадку дискримінації за статевою ознакою, винних до відповідальності притягнути неможливо. Хоча законодавство України забороняє дискримінацію за ознакою статі, гендерна дискримінація на ринку праці є найпоширенішим явищем. Показовими є оголошення про вакансії (із вказівкою бажаної статі працівника), що з'являються в газетах, журналах, на сайтах щодо працевлаштування в Інтернеті, і стосуються як приватних рекрутингових фірм і агенцій із працевлаштування, так і державних центрів зайнятості. Деякі оголошення дійсно стосуються робіт, які можуть виконувати

лише чоловіки, однак більшість оголошень фактично є порушеннями закону, оскільки дискримінують як жінок, так і чоловіків, знижуючи рівність можливостей на ринку праці. Прості оголошення про вакансії, що конкретизують бажану стать працівника, фактично підтримують та закріплюють гендерні стереотипи в суспільстві.

Крім гендерної дискримінації в оплаті праці, в Україні існує нерівність і в питаннях пенсійного забезпечення. З одного боку, жінки, як правило, мають меншу пенсію, ніж чоловіки. Це пов'язано з тим, що вони мають менший трудовий (страховий) стаж, оскільки раніше виходять на пенсію; отримують меншу зарплату; їх трудовий (страховий) стаж, як правило, переривається внаслідок народження дітей і догляду за ними. З іншого ж боку, чоловіки менше, ніж жінки, реально користуються «благами» державного пенсійного забезпечення. Середня тривалість життя чоловіків є значно нижчою, ніж у жінок. Відтак, після виходу на пенсію вони значно менший період часу одержують трудову пенсію. При цьому чоловіки сплачують більші пенсійні внески і працюють довше за жінок.

На думку О. Романюк, найбільшим виявом дискримінації жінок є домашнє насилля, що сьогодні стало однією з найбільш типових і поширених форм насильства стосовно жінок. За неофіційною статистикою, від насильства в родині страждає до 60 % жінок. Загальна оцінка стосунків у родинях показала, що в 19 % родин присутні ворожість і образи, у 10 % – фізичне насильство, і від 30 % до 40 % усіх дзвінків, що надходять у відділення міліції, пов'язані з домашнім насильством, включаючи насильство фізичне. Кількість тих, на кого правоохоронні органи отримують скарги через систематичні прояви насильства в родині, постійно зростає. Від третини до половини жінок, що перебували в травматологічних відділеннях українських лікарень, потрапили туди внаслідок побиттів, завданих їм удома. Підраховано, що протягом одного року побутове насильство в Україні стає причиною 100 тис. днів госпі-

талізації, 30 тис. звернень у відділення травматології і 40 тис. виликів лікаря (В Україні настане гендерна рівність? // Черкаський прес-клуб реформ. – 2007. – 24.11).

За результатами дослідження Центру соціальних експертиз Інституту соціології НАН України, проблема гендерної нерівності залишається актуальною для українського суспільства. Кожен другий громадянин України визнає наявність у суспільстві гендерної нерівності. При цьому 62 % населення вважає, що обмежуються права жінок. Підкомітетом з міжнародно-правових питань та гендерної політики Комітету ВРУ з питань прав людини, національних меншин і міжнаціональних відносин спільно з Відділом інформації Представництва ООН в Україні та Програмою рівних можливостей ПРООН було проведено зустріч із журналістами на тему: «Інвестування в жінок та дівчат – українська реальність». Під час виступу промовці вказували на те, що серед глобальних цілей розвитку тисячоліття, прийнятих на саміті тисячоліття ООН, є, зокрема, досягнення до 2015 р. рівності жінок і чоловіків. До цих цілей приєдналася і Україна, поставивши за мету досягти гендерно-збалансованого представництва жінок і чоловіків у законодавчій та вищій виконавчій владі. Для цього необхідно, підкреслювали учасники зустрічі, створити такі умови, щоб чоловіки і жінки були економічно незалежними; могли поєднувати роботу й кар'єру із сімейними обов'язками; мали рівний доступ до престижної і високооплачуваної роботи; мали однакові права на просування кар'єрними сходами тощо. Крім того, визначаючи надзвичайну роль гендерної рівності в загальному економічному розвитку держави, учасники заходу висловилися за те, щоб покращити зусилля державних інституцій задля забезпечення прав жінок у соціально-економічних сферах життя та збільшити їх представлення в органах державної влади (Підкомітет з міжнародно-правових питань та гендерної політики Комітету з питань прав людини, національних меншин і міжнаціональних відносин спільно з Відділом інформації Представництва ООН в Україні та Програмою рівних можливостей ПРООН провели зустріч з жур-

налістами на тему: «Інвестування в жінок та дівчат – українська реальність» // Верховна Рада України. – 2008. – 4.03).

В основному українські ЗМІ констатують дуже повільний перехід вітчизняного законодавства, зокрема з гендерних питань, до європейських норм і передусім у сфері закріплення реальних механізмів захисту від дискримінації, відповідальності в цій сфері.

Список використаної літератури

1. Бендас, Т. В. Гендерная психология [Текст] : учеб. пособие / Т. В. Бендас. – СПб. : Питер, 2007. – 437 с.

2. Введение в гендерные исследования: Ч. 1 [Текст] : учеб. пособие / под общ. ред. И. В. Костиковой. – М. : Аспект Пресс, 2005. – 255 с.

3. Крамской, С. И. Здоровье, формирующие технологии в учебном процессе по дисциплине «Физическая культура» [Текст] : учеб. пособие / С. И. Крамской, В. П. Зайцев, Н. А. Олейник и др. ; под ред. С. И. Крамского, В. П. Зайцева. – Белгород : Изд-во БГТУ, 2009. – 190 с.

4. Бондаровська, В. М. Тендерний паритет у сім'ї: соціально-психологічні засади [Текст] // Формування тендерного паритету в контексті сучасних соціально-економічних перетворень : матеріали міжнар.наук.-практ. конф., 5–7 груд. 2002 р. – К. : Державний інститут проблем сім'ї та молоді, 2002.

5. Лавриненко, Н. В. Женщина: самореализация в семье и обществе (гендерный аспект) [Текст] / Н. В. Лавриненко. – К. : НАН України, Інститут соціології, 1999.

6. Оніщенко, Н. М., Томашевська, М. О. Гендерно-правова експертиза як складова правотворчого процесу в Україні [Текст] / Н. М. Оніщенко, М. О. Томашевська // Українсько-грецький міжнародний науковий юридичний журнал. Порівняльно-правові дослідження. – 2006. – № 1. – С. 48–56.

7. *Moop, C. M.* Женщина на пороге XXI века: гендерные исследования социально-экономического производства [Текст] / С. М. Моор. – Тюмень : Изд-во ТГУ, 1999. – 240 с.

8. *Stoller, R. J.* Sex and Gender [Text]. / R. J. Stoller. – New York : Science House, 1968.